KRYSTYNA JAZDON, ALEKSANDRA SZULC
Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu
Biblioteka Uniwersytecka

BIBLIOTEKA CZĘŚCIĄ „PLANETARNEGO UKŁADU UCZELNI" CZY POZOSTAJĄCA POZA ORBITĄ PRZESTRZENI AKADEMICKIEJ, NA PRZYKŁADZIE DZIAŁAŃ BIBLIOTEKI UNIWERSYTECKIEJ W POZNANIU

Abstrakt

Biblioteka Uniwersytecka w Poznaniu wprowadza nowoczesne rozwiązania organizacyjne zgodne ze strategią Uczelni i misją Biblioteki. W związku z tym podjęła działania związane z transformacją współczesnej biblioteki naukowej i jej nowymi zadaniami tworzenia przestrzeni przyjaznej, wygodnej i domowej przy jednoczesnym wysokim poziomie usług i zbiorów. W artykule zaprezentowano współdziałanie Biblioteki i Uniwersytetu im. A. Mickiewicza na rzecz użytkowników Uczelni, miasta i regionu.

Słowa kluczowe

Biblioteka Uniwersytecka w Poznaniu, marka, trzecie miejsce, nowa przestrzeń biblioteczna, *place of dwelling*, strategia, transformacja współczesnej biblioteki

CZY BIBLIOTEKA JEST CZĘŚCIĄ „PLANETARNEGO UKŁADU UCZELNI"?

Kilka lat temu Biblioteka Uniwersytecka w Poznaniu (BU) została poproszona o włączenie się do prac nad budowaniem strategii Uniwersytetu im. A. Mickiewicza w Poznaniu (UAM), również tych dotyczących rozwoju systemu biblioteczno-informacyjnego Uczelni. Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu gwarantuje warunki studiowania i pracy naukowo-badawczej odpowiadające najwyższym światowym standardom[1]. Także sama Biblioteka opracowała swoją strategię działania i określiła misję, w której podkreśla się konieczność organizowania dostępu do wiedzy przy wykorzystaniu nowoczesnych środków sta-

[1] *Strategia rozwoju Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu na lata 2009–2019*, [online] http://amu.edu.pl/__data/assets/pdf_file/0004/29227/strategia.pdf, s. 9 [dostęp: 10.02.2014].

le rozwijającej się technologii informatycznej. Ta rola Biblioteki jest podstawowa i niezwykle ważna w działalności całej Uczelni, a określa ją Cel Operacyjny 1.4. „Wzmacnianie infrastruktury badawczej", realizowany przez rozbudowę systemu biblioteczno-informacyjnego, a także dokumentację oraz archiwizację zbiorów materialnych i elektronicznych dla celów społeczno-kulturowych i badawczych[2].

Biblioteka Uniwersytecka zgodnie z prowadzoną polityką dąży do realizacji tych celów.

DZIAŁANIA PROMOCYJNE PERYCENTRUM[3] BU I UAM?

W 2012 r. powstał System Identyfikacji Wizualnej (SIW) Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu[4], stanowiący podstawę do spójnego prezentowania wizerunku Uniwersytetu przez zestaw reguł oraz jednolitych standardów komunikacji wizualnej opierających się na logo, logotypie, kolorystyce i typografii. Wytyczne wynikające z Księgi znaku: wzory dokumentów i druków, komunikacji elektronicznej, w tym, np. prezentacji multimedialnej i stron internetowych, komunikacji promocyjnej, np. tablic zewnętrznych z nazwami lub nazwiskami, tablic informacyjnych czy oflagowania[5], adresowane są do wszystkich jednostek wewnętrznych oraz instytucji współpracujących z UAM, w tym do Biblioteki Uniwersyteckiej. Biblioteka Uniwersytecka od samego początku przyjęła wszystkie zasady SIW, dodając zgodnie z jego wytycznymi logo Biblioteki na tablicach informacyjnych, stronie internetowej, plakatach, a przede wszystkim w materiałach reklamowych, tzw. gadżetach, aby użytkownicy kojarzyli i identyfikowali Bibliotekę jako część Uniwersytetu[6]. Uniwersytet, ujednolicając swój wizerunek, wprowadził ograniczenia dotyczące logotypów na poszczególnych wydziałach i w jednostkach podległych. Znaki wydziałowe zostały zlikwidowane, natomiast Biblioteka Uniwersytecka jako jedna z niewielu zachowała dotychczasowy logotyp. Pozwala to na identyfikację marki – *Biblioteka Uniwersytecka w Poznaniu*. Książnica nie odcina się jednak od swojej jednostki podstawowej i zamieszcza znak UAM obok swojego, budując jednocześnie silny wizerunek obu instytucji. Dodać należy, że już w 1984 r. przyjęto nazwę Biblioteka Uniwersytecka w Poznaniu, odchodząc od stosowanego zapisu „Biblioteka Główna" i od tego czasu podejmując starania o budowę własnej marki.

---

[2] *Ibid.*, s. 11.

[3] Punkt na orbicie ciała niebieskiego okrążającego dany obiekt, znajdujący się w miejscu największego zbliżenia ciała do tego obiektu.

[4] *Zarządzenie nr 332/2011/2012 Rektora Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu z dnia 1 marca 2012 roku w sprawie wprowadzenia Systemu Identyfikacji Wizualnej Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu*, [online] https://pracownicy.amu.edu.pl/monitor-uam/nr–43/zarzdzenia-rektora/zarzdzenie-nr–33220112012-rektora-uam-z-dnia–1-marca–2012-roku-w-sprawie--wprowadzenia-systemu-identyfikacji-wizualnej-uam [dostęp: 10.02.2014].

[5] *System Identyfikacji Wizualnej. Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu*, [online] https://siw.amu.edu.pl/siw/strona-glowna/strona-glowna [dostęp: 10.02.2014].

[6] Zasady wprowadzane zgodnie z ideą, że najlepsze i odnoszące największe sukcesy marki są całkowicie spójne wewnętrznie, odznaczają się konsekwencją i jednolitością, zob. w: W. Olins, *O marce*, Warszawa 2004, s. 172.

Il. 1. Projekt ulotki przygotowanej przez BU oraz Dział Promocji i Marketingu UAM z uwzględnieniem zasad SIW UAM

Współpraca Biblioteki z Działem Promocji i Marketingu UAM przebiega bezkonfliktowo, a decyzje dotyczące projektów są zatwierdzane i realizowane błyskawicznie. Dotyczy to nie tylko omawianych materiałów reklamowych, ale także współdziałania w organizowaniu imprez, np. Nocy Naukowców, Festiwalu Nauki i Sztuki czy Wielkiej Majówki. Biblioteka promuje swoje różnorodne działania, a Uniwersytet wspiera ją w kontaktach z poznańskimi mediami. Informacje o wszystkich działaniach przekazywane są do Biura Prasowego oraz Działu Promocji i Marketingu UAM za pośrednictwem bibliotecznego koordynatora Uniwersyteckiego Systemu Informacji (USI).

Działania promocyjne są przykładem zbliżania się Biblioteki i Uniwersytetu w dążeniu do realizacji wspólnych celów, a przede wszystkim spójnego wizerunku. Przez wykorzystanie tego wewnętrznego i zewnętrznego marketingu tworzymy silną markę całej instytucji.

PLANETA BIBLIOTEKA

Jeszcze do niedawna w bibliotekach królował ich dziewiętnastowieczny model z wyodrębnionymi pomieszczeniami dla czytelników, książek i pracowników[7]. Biblioteka kojarzyła się z budynkiem, w którym panowała cisza, półmrok, stoły otaczały masywne regały z książkami, a czasopisma podawane były dyskretnie przez bibliotekarza w zarękawkach. Ten model głęboko utkwił w świadomości społeczeństwa, jednak dziś w niczym nie przypomina współczesnej biblioteki.

Naukowa biblioteka akademicka XXI w. stosuje tzw. rzeczywistość rozszerzoną, łącząc świat rzeczywisty z generowanym komputerowo, tak aby sprostać potrzebom obecnych użytkowników określanych mianem Generacji Y (Pokoleniem Milenium)[8], która „oswoiła" nowinki technologiczne oraz aktywnie korzysta z mediów i technologii cyfrowych. Należy pamiętać, że przedstawiciele tej generacji cechują się aktywnością w każdej dziedzinie życia, są dobrze wykształceni i gotowi dalej się rozwijać. Technologia, z której tak intensywnie korzystają, pozostawia im mało czasu na wyrobienie sobie własnych poglądów, jednocześnie zaś umożliwia sprawdzanie wiedzy w różnych źródłach. Uważają też, że jeśli czegoś nie ma w sieci, to taka rzecz nie istnieje[9].

Bibliotekarz akademicki jako broker informacji, mając na uwadze użytkowników, dla których pracuje, powinien nie tylko znać i umieć korzystać z tych technologii, ale przede wszystkim móc wskazać wśród ogromnej ilości źródeł te właściwe, mające wartość naukową[10] i zaprezentować je interaktywnie w sposób rzeczywisty.

Oferta usług bibliotecznych, za pośrednictwem których można przyciągnąć użytkowników zafascynowanych najnowszymi technologiami, powinna się opierać na wykorzystywaniu potencjału społeczności i zalet szybkiego udostępniania informacji, np. drogą mobilną[11]. Sprawdzonym sposobem wzajemnego komunikowania się jest portal społecznościowy Facebook, który na profilu BU skupia około 3200 osób oraz *e-mailing*. Trzeba przypomnieć, że kiedyś wiadomości wysyłane drogą ogólnouczelnianą nie były selekcjonowane, a skutkiem nadmiaru e-maili był kompletny chaos informacyjny. Od paru lat Biblioteka wykorzystuje własną bazę użytkowników i wysyła wyselekcjonowane wiadomości do konkretnych grup odbiorców.

---

[7] T. Kruszewski, *Przestrzenie biblioteki. O symbolicznej, fizycznej i społecznej obecności instytucji*, Toruń 2012, s. 156.

[8] *Generacja Y – czym jest i co ją wyróżnia?*, [online] http://praca.wp.pl/title,Generacja-Y--czym-jest-i-co-ja-wyroznia,wid,14347184,wiadomosc.html [dostęp: 10.02.2014].

[9] K. Szafraniec, red. nauk. M. Boni, *Młodzi 2011*, Warszawa 2011, s. 427, [online] http://books.google.pl/books?id=MyjPWtb6sMC&pg=PA52&lpg=PA52&dq=pokolenie+Y++M%C5%82odzi+2011&source=bl&ots=oBeEfB7Opi&sig=Tu31lWBNlip6WjAaTGXaNlT8WbI&hl=pl&sa=X&ei=usH4Uqhe5p3tBtHTgYgP&ved=0CEoQ6AEwBQ#v=onepage&q=pokolenie%20Y%20%20M%C5%82odzi%202011&f=false [dostęp: 10.02.2014].

[10] M. H. Kamińska, *Kształcenie infobrokerów w Polsce*, „Biuletyn EBIB" 2008, nr 4 (95), [online] http://www.ebib.pl/2008/95/a.php?kaminska [dostęp: 13.02.2014].

[11] B. Jaskowska, *Biblioteka – pełna mobilizacja*, [w:] *Materiały z VI Forum Młodych Bibliotekarzy*, pod red. A. Szulc, Poznań 2013, s. 19.

Biblioteka Uniwersytecka w Poznaniu od końca lat 80. XX w., kiedy to zaczęła wprowadzać nowe technologie, zrozumiała, że dzięki nim, a przede wszystkim komputeryzacji, otwiera się przed nią nowa (choć wtedy jeszcze zupełnie nieznana) przyszłość.

Przechodząc różne etapy informatyzacji od zmagania się pracowników z prostymi bibliotecznymi systemami komputerowymi, doszliśmy do czasów, w których większość zbiorów udostępniana jest wirtualnie i to w wersjach pełnotekstowych w wolnym dostępie. Instytucjonalne repozytorium AMUR, utworzone i koordynowane przez BU w Poznaniu, jest właśnie tym miejscem deponowania i udostępniania publikacji pracowników Uniwersytetu w wolnym dostępie[12]. Od początku funkcjonowania repozytorium celem Biblioteki jest, aby na tej platformie posadowione były wszystkie publikacje pracowników Uczelni. Uzyskane poparcie rektorów poskutkowało i zmobilizowało autorów do udostępnienia swoich prac[13]. Widać to, porównując dane z pierwszego i ostatniego roku funkcjonowania repozytorium. Liczba pracowników naukowych i doktorantów zarejestrowanych w 2010 r. wynosiła 185, a w 2013 r. już 1182, natomiast liczba obiektów zdeponowanych w AMUR-ze z 448 w 2010 r. wzrosła aż do 5226 w 2013 r. W 2013 r. były one otwierane 995 tys. razy, co pokazuje, jaką rolę odgrywa ta inicjatywa Biblioteki w promowaniu Uczelni i budowaniu jej marki. Celem najnowszego projektu Biblioteki Uniwersyteckiej w Poznaniu jest wdrożenie na UAM zintegrowanego systemu zarządzania procesem redakcyjnym oraz prezentacja w sieci uczelnianych czasopism elektronicznych.

Ostatnie lata intensywnej pracy bibliotekarzy i informatyków zaowocowały wprowadzeniem wielu nowoczesnych usług, które stworzone z myślą o użytkowniku „żyjącym w biegu”, pomagają w szybkim i sprawnym dotarciu do informacji i źródeł.

Narzędziem służącym do kontaktu użytkownika z bibliotekarzem jest serwis *Zapytaj bibliotekarza – Ask Librarian*, działający od 2009 r. Codziennie konsultanci czuwają przy telefonie i internetowych komunikatorach, pomagając w problematycznych kwestiach dotyczących m.in. poszukiwań bibliograficznych przy wykorzystaniu tradycyjnych źródeł i elektronicznych baz, a także odpowiadając na pytania dotyczące zasad funkcjonowania bibliotek systemu. Analiza statystyk serwisu (w 2013 r. zanotowano blisko 6 tys. zapytań) wskazuje na najintensywniejszy kontakt e-mailowy, telefoniczny i rozmowy na czacie. Help desk oraz Skype są najrzadziej wykorzystywanymi sposobami kontaktu.

Jednym z najnowszych udogodnień wprowadzonych z myślą o użytkownikach jest multiwyszukiwarka zasobów elektronicznych Summon, przeszukująca w jednym miejscu rozproszone do niedawna zasoby. Wskazuje na ich dostępność, lin-

[12] M. Rychlik, E. Karwasińska, *AMUR – Repozytorium Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu*, „Biuletyn EBIB” 2010, Materiały konferencyjne nr 21, II Międzynarodowa Konferencja Open Access w Polsce, V konferencja „EBIB” – *Internet w Bibliotekach*, [online] http://www.ebib.info/publikacje/matkonf/mat21/rychlik_karwasinska.php [dostęp: 14.02.2014].

[13] M. Rychlik, E. Karwasińska, *Polowanie na zasób – czyli strategia pozyskiwania dokumentów do repozytorium AMUR*, [w:] *Otwarte zasoby wiedzy. Nowe zadania uczelni i bibliotek w rozwoju komunikacji naukowej*, pod red. M. M. Górskiego, M. Marcinka, Kraków 2011, s. 186.

kuje do elektronicznych platform wydawców, repozytorium UAM, Wielkopolskiej Biblioteki Cyfrowej i katalogu bibliotecznego online. Przeszukuje licencjonowane elektroniczne zasoby UAM pochodzące z platform wydawców, takich jak JSTOR, Cairn, EBSCO, Springer, Elsevier. W 2013 r. zarejestrowano 1 109 670 odwiedzin wyszukiwarki.

Jednocześnie z uruchomieniem multiwyszukiwarki wprowadzono aplikację zdalnego dostarczania skanów Libsmart Copy, za pośrednictwem której można zamówić, opłacić i pobrać zeskanowaną treść. Wystarczy znaleźć daną pozycję w katalogu online, a jej realizacja jest błyskawiczna. Początkowo pracownicy Biblioteki podchodzili do tej usługi z rezerwą spowodowaną między innymi wątpliwościami natury prawnej oraz obawami co do konieczności szybkiej obsługi realizacji zamówień (krótki termin dostarczania kopii jest priorytetem Libsmart Copy). Bardzo szybko okazało się, że pomimo opłat za dostarczanie skanów, usługa cieszy się tak dużym zainteresowaniem, że zwiększono obsadę zajmującą się tym zadaniem. Od 2012 r. do końca 2013 r. liczba zamówień wynosiła blisko 4350, natomiast użytkowników, którzy korzystali z usługi co najmniej 2 razy, zarejestrowano ponad 600.

Kolejną z ważnych usług proponowanych przez Bibliotekę są Portale Dziedzinowe. Wykwalifikowani specjaliści dziedzinowi na swoich portalach wskazują i polecają właściwe, fachowe zasoby tradycyjne i elektroniczne. Za pośrednictwem bibliotekarzy dziedzinowych Biblioteka buduje i podtrzymuje relacje ze społecznością akademicką Uczelni oraz zwiększa stopień wzajemnej identyfikacji. Chodzi tu przede wszystkim o bezpośredni kontakt z pracownikami nauki i studentami rozproszonymi na różnych wydziałach Uczelni. Budowana w ten sposób więź sprzyja celowemu gromadzeniu zbiorów, ułatwia selekcję i pomaga w dostosowaniu wszystkich usług do konkretnych potrzeb użytkowników Biblioteki. Taki też cel miało wprowadzenie usługi „Zaproponuj kupno książki". Po 3 latach działania widać zasadność rozwijania tej usługi i zwiększania puli środków z budżetu Biblioteki na zakupy celowe.

Te osobiste, rzeczywiste relacje z użytkownikami są tak samo ważne dla Biblioteki, jak korzystanie i wprowadzanie nowych technologii, które eliminują, skracają lub wręcz uniemożliwiają fizyczne przebywanie w Bibliotece.

PLANETA BIBLIOTEKA W ORBICIE KULTUROTWÓRCZYCH DZIAŁAŃ UCZELNI I MIASTA

Zgodnie ze strategią Uczelni Uniwersytet im. Adama Mickiewicza dąży do upowszechniania wartości dziedzictwa duchowego oraz kulturowego Europy i Polski. Jest społecznością cechującą się wrażliwością etyczną we wszystkich przejawach swej działalności naukowej, dydaktycznej i kulturotwórczej[14]. Szczegółowe zadania określa cel strategiczny 3. „Uniwersytet OTWARTY na otoczenie", a szcze-

[14] *Strategia rozwoju Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu…*, s. 8 [dostęp: 10.02.2014].

gólnie cel operacyjny 3.1. „Wzmocnienie znaczenia kulturotwórczej roli uczelni w regionie".

W tych działaniach Biblioteka również wpisuje się w realizację celów Uniwersytetu i wychodzi z założenia, że jeżeli postrzegana będzie jako ośrodek kultury, w którym należy bywać, gdyż oferuje ciekawe formy spędzania wolnego czasu, to z pewnością wpłynie to na wzrost liczby użytkowników. W końcu lat 80. ubiegłego wieku amerykański socjolog Ray Oldenburg w swojej książce *The Great Good Place* zwrócił uwagę na istnienie i rolę miejsc nieformalnych spotkań towarzyskich, określanych mianem „trzeciego miejsca"[15]. Takim miejscem jest także biblioteka, która pozwala spotkać się w realnym świecie, z realnymi ludźmi, w określonym czasie i nawiązać z nimi „żywy" kontakt.

Działania kulturotwórcze BU są ściśle powiązane z zaplanowanymi wydarzeniami realizowanymi przez UAM i wpisanymi w kalendarz akademicki. Głównymi cyklicznymi imprezami są: kwietniowy Poznański Festiwal Nauki i Sztuki, Wielka Majówka, wrześniowa Noc Naukowców, październikowe Poznańskie Dni Książki Naukowej czy całoroczny Kolorowy Uniwersytet. Z myślą o tych projektach Biblioteka organizuje wykłady, prelekcje, promocje książek, wystawy, koncerty, recitale, happeningi artystyczne, konkursy, gry miejskie, tworząc tym samym atmosferę tzw. parku kulturotwórczego. Każde z tych spotkań cieszy się zainteresowaniem różnych odbiorców. Poznański Festiwal Nauki i Sztuki, Noc Naukowców i Kolorowy Uniwersytet gromadzą przede wszystkim dzieci i młodzież. Oferta Biblioteki przygotowana jest wówczas pod kątem tej publiczności. Są to przeważnie interaktywne pokazy restauracji książki, np. pokaz produkcji papieru, warsztaty plastyczne czy popularnonaukowe wykłady przygotowane specjalnie z myślą o dzieciach. Natomiast Poznańskie Dni Książki Naukowej, w których uczestniczy Biblioteka promując swoje wydawnictwa, przyciągają osoby zainteresowane książką naukową, głównie pracowników naukowych szkół wyższych miasta, wydawców, studentów. Podczas Wielkiej Majówki Biblioteka promuje w regionie i środowisku akademickim Poznania Ogólnopolski Tydzień Bibliotek. Gośćmi są wówczas przeważnie całe rodziny (najchętniej zwiedzają zakamarki Biblioteki, w tym „tajemnicze" magazyny i zbiory specjalne), młodzież szkolna (w zorganizowanych grupach uczestniczy w przygotowanych na tę okazję grach typu miejskiego połączonych z tematyczną wystawą, np. w 2012 r. zaprezentowano interaktywną wystawę *zBUntowane książki*, obrazującą nietypową książkę, tzw. liberaturę). Szczególnym wydarzeniem jest zawsze wyjątkowy wykład gościa specjalnego (np. prof. Jana Miodka, znanego historyka i podróżnika prof. Wiesława Olszewskiego czy dwugłos krytyków literackich – prof. Piotra Śliwińskiego i prof. Przemysława Czaplińskiego).

---

[15] T. Kruszewski, *op. cit.*, s. 424, 433.

Il. 2. Wykład otwarty podczas Poznańskiego Festiwalu Nauki i Sztuki
Fot. Rafał Michałowski

Biblioteka nie zapomina w tym czasie o swoim środowisku, świętując uroczyście Dzień Bibliotekarza czy zapraszając na wykłady naukowe osoby związane z działalnością bibliotek, wydawnictwami, prawem bibliotecznym itp. Tydzień Bibliotek kończy „Wieczór w Bibliotece" z koncertami i występami artystycznymi.

Il. 3. Tydzień Bibliotek. Kiermasz książek – *Dajmy książkom drugie życie*
Fot. Rafał Michałowski

Poza tymi cyklicznymi ogólnouniwersyteckimi imprezami Biblioteka realizuje swoją działalność kulturotwórczą, organizując rocznie około 10 dużych wystaw. Dla środowiska naukowego Poznania i regionu ważny jest Poznański Przegląd Książki Naukowej, który organizowany jest przez BU od 19 lat. Wystawa prezentuje najnowszy dorobek około 40 wydawców książek naukowych, związanych ze środowiskiem akademickim miasta. Pozostałe wystawy obejmują różnorodną tematykę, od

jubileuszy, rocznic upamiętniających znane osobistości, po prezentacje bazujące na zbiorach Biblioteki lub ukazujące dorobek znanych literatów, artystów, fotografików.

Biblioteka wspiera kreatywność środowiska uczelnianego przez promocję młodych debiutujących twórców, organizując spotkania, wieczory autorskie, wernisaże, wystawy i koncerty. Krokiem w stronę aktywizacji społeczności akademickiej w zakresie działalności kulturotwórczej był projekt De**Bi**Uty (2011–2013). Dla młodych twórców był on szansą na zaistnienie wśród konkurencji na rynku wydawniczym. Biblioteka była miejscem spotkań oraz wymiany poglądów w niekrępującej, twórczej atmosferze w samym centrum Poznania. Do uczestnictwa w projekcie zaproszeni byli studiujący jeszcze twórcy: literaci, poeci, plastycy, muzycy, graficy. Ta oferta w dalszym ciągu jest aktualna i realizowana, choć nie ma już cyklicznego charakteru.

Wyjątkowym projektem na skalę Poznania, a także Polski, jest Poznańska Dyskusyjna Akademia Komiksu (PDAK). Są to spotkania dla osób zainteresowanych komiksem i tych, którzy chcą go poznać z innej, ciekawszej strony, podczas których ścierają się odmienne poglądy, widziane z różnych perspektyw naukowych. Organizatorami są Biblioteka Uniwersytecka w Poznaniu oraz Fundacja Tranzyt w ramach projektu Centrala – Sztuka Komiksu Europy Środkowej. Wydarzenie to odbywa się raz w miesiącu i gromadzi każdorazowo ok. 30 uczestników. Prelegentami są wykładowcy i nauczyciele akademiccy z różnych obszarów: filmoznawcy, filolodzy, językoznawcy, historycy, którzy pokazują jakiś obszar komiksu w pryzmacie swoich badań. PDAK to kontynuacja współpracy między Centralą a Biblioteką Uniwersytecką po wspólnie zorganizowanej w 2009 r. wystawie *Komiks za żelazną kurtyną*. Efektem tych działań jest m.in. publikacja serialu obrazkowego Henryka Derwicha *Tajemnice Poznania* czy Dzień Darmowego Komiksu, w którym uczestniczyło blisko 700 osób. Zaprezentowano ponad 6 tys. tytułów komiksów, zorganizowano stoiska z darmowymi komiksami i czasopismami komiksowymi, odbyło się 5 wykładów, a wśród gości pojawili się cosplayerzy, czyli postacie przebrane za bohaterów komiksów.

Il. 4. Dzień Darmowego Komiksu 2014
Fot. Rafał Michałowski

Il. 5. Cosplayerzy w Bibliotece Uniwersyteckiej podczas Dnia Darmowego Komiksu
Fot. Rafał Michałowski

Biblioteka Uniwersytecka dąży do tego, aby przestrzeń biblioteczna służyła nie tylko celom *stricte* naukowym, ale aby była także tzw. trzecim miejscem[16]. Pobyt w bibliotece nie powinien kojarzyć się tylko z trudem prowadzonych badań, ale ma mieć również charakter towarzyski, tak aby stworzyć dobre relacje między odwiedzającym a placówką[17]. Jeszcze do niedawna tendencją obowiązującą na Uniwersytecie było kierowanie działań wyłącznie do środowiska akademickiego. Prace nad strategią, tematyka projektów grantowych i wiążąca się z tym możliwość dofinansowania różnego rodzaju działań spowodowały „otwarcie" się Uczelni na nowych zasadach i na nowe środowiska. Przykładem tego jest powstanie Kolorowego Uniwersytetu, skierowanego do dzieci szkół podstawowych. Wydziały Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu są gospodarzami wykładów i w ten sposób dzieci zapoznają się z całą Uczelnią – uczeni przekazują dzieciom swoją wiedzę, dzieci zaś swój zapał i pozytywną energię.

Biblioteka, zgodnie z nowym podejściem Uniwersytetu, swoje przedsięwzięcia kieruje do różnych grup wiekowych i do różnych środowisk. Jednocześnie chce wywołać ruch, animować go, tchnąć „ducha" w swoje działania i, jak sugeruje

---

[16] S. Baran, M. Walczak-Wójciak, *Aktywność czytelników w kontekście zagospodarowania przestrzeni Biblioteki Uniwersyteckiej w Olsztynie*, [w:] *Biblioteka otwarta na zmiany*, pod red. D. Koniecznej, Olsztyn 2010, s. 58–60.

[17] A. Spaleniak, *Zmiany zachodzące w bibliotece akademickiej, czyli jak w Bibliotece Uniwersyteckiej w Poznaniu realizujemy hasło „Czytelnik naszym królem" – 10 lat później*, [w:] *Unowocześnianie organizacji i metod pracy bibliotek w świetle zmieniających się potrzeb czytelników*, pod red. W. Matwiejczuk, D. Szewczyk-Kłos, Opole 2012, s. 108, 109.

Il. 6. Warsztaty wyobraźni
Fot. Rafał Michałowski

Kruszewski, stara się, aby biblioteczna przestrzeń „wchodziła” do środowiska społecznego, adaptowała się do nowych potrzeb; realizuje zatem koncepcję „żyjącej biblioteki”[18].

Il. 7. IV Poznański Dzień Organizacji Pozarządowych
Fot. Rafał Michałowski

Jednym z przykładów takiego podejścia są spotkania pod hasłem „W bibliotece wszystko gra!”, kiedy to czytelnie udostępniane są miłośnikom gier planszowych i karcianych (np. „Magic The Gathering” [MTG], znana na całym świecie gra kolekcjonerska). Imprezy współorganizowane były m.in. ze Stowarzyszeniem Gramajda oraz Gostyńskim Klubem Fantastyki „Kopuła Zapomnienia”.

[18] T. Kruszewski, *op. cit.*, s. 483.

Il. 8. *W Bibliotece wszystko gra!*
Fot. Rafał Michałowski

Również gmach Biblioteki jest jednym z punktów kontaktowych w czasie realizowanych gier miejskich. Takim działaniom sprzyja usytuowanie go w centrum miasta i chociaż zewnętrzna architektura budynku nie zmieniła się od ponad 100 lat, to jego wnętrze dostosowuje się do nowych funkcji i zadań[19]. Kreują je zarówno pracownicy BU, jak i sami użytkownicy Biblioteki, wybierając sobie miejsca, w których czują się komfortowo. Szczególnie widoczne jest to podczas sesji zimowej i letniej, kiedy to studenci mogą przebywać w gmachu Biblioteki do późnych godzin nocnych. Częstowani są wówczas kawą fundowaną przez sponsorów zewnętrznych i dodającymi energii słodyczami, opatrzonymi logo sponsorów, BU i UAM. Oblegane są wówczas miejsca z wygodnymi fotelami, pufami lub też zakamarki Biblioteki, np. schody czy boczne korytarze. Zainspirowało to dyrekcję BU do podjęcia starań o stworzenie otwartej przestrzeni będącej punktem łączącym w sobie funkcję kawiarni z miejscem spotkań towarzyskich, swobodnej wymiany myśli i dyskusji naukowych – *chill room*[20]. Uczący się w Bibliotece studenci, przebywający tu całymi dniami, a w czasie sesji także w nocy, mieliby również miejsce do przygotowania sobie posiłku, ponieważ zaplanowane jest pomieszczenie z kuchenką mikrofalową, lodówką i zlewozmywakiem. Studenci mają zagospodarować je na własne potrzeby, ma to być przestrzeń, gdzie można usiąść z książką, notatkami i zarazem podgrzać sobie posiłek. Biblioteka Uniwersytecka w Poznaniu nie ma tyle miejsca co np. BUW czy inne nowo wybudowane, jednak stara się optymalnie wykorzystać przestrzeń, którą dysponuje[21].

[19] M. Kowalska, L. Mikołajuk, *Drugie życie łódzkich fabryk. Adaptacja budynków postindustrialnych na cele biblioteczne*, [w:] *Biblioteka jako „trzecie miejsce”*, pod red. M. Wrocławskiej, J. Jerzyk-Wojteckiej, Łódź 2011, s. 168–169.

[20] Polskie znaczenie: ‘pokój relaksu’.

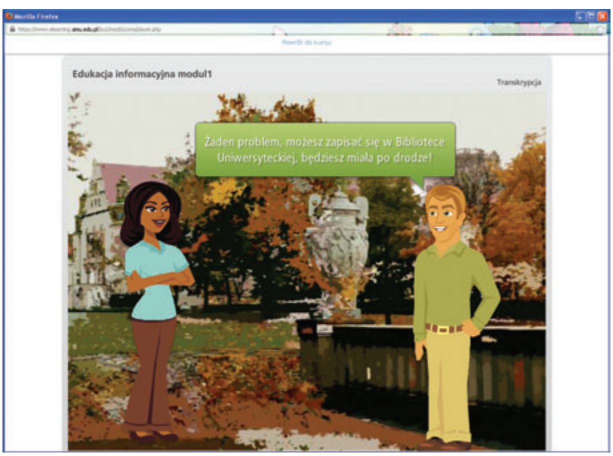
[21] *Mikrofalówki w bibliotece UAM*, „Gazeta Wyborcza”, Poznań 10.02.2014, s. 3.

Il. 9. *Nocne rendez-BU*
Fot. Rafał Michałowski

A zatem obok „trzeciego” miejsca Biblioteka ma być także biblioteką w stylu *place of dwelling*[22], gdzie panuje swobodna, domowa atmosfera. Biblioteka Uniwersytecka proponuje swoim użytkownikom obcowanie z oryginalną, piękną architekturą, stwarzając jednocześnie warunki do komfortowej pracy i spotkań.

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza sukcesywnie rozbudowuje kampus Morasko, zlokalizowany na obrzeżach miasta, tam też usytuowane są biblioteki wydziałowe. Dlatego Biblioteka Uniwersytecka, pozostająca w centrum Poznania, chce wykorzystać swoje położenie, aby zachęcić użytkowników do odwiedzania jej również poza standardowym czasem nauki; ma być symbolem, punktem, do które-

Il. 10. Część prezentacji kursu *Edukacja informacyjna i źródłowa*, promującej BU jako punkt rozpoznawczy

[22] Polskie znaczenie: ‘miejsce – pauza, mieszkanie, dom’.

go użytkownik przestrzeni może się odnieść[23]. Także twórcy kursu e-learningowego *Edukacja informacyjna i źródłowa* posadowionego na uczelnianej platformie Moodle, promują BU jako punkt rozpoznawczy dla studentów w przestrzeni Starego Miasta, o którym się mówi, który jest na szlaku komunikacyjnym, w tym przypadku w pobliżu Starego Rynku, muzeów i pubów.

DWIE STRONY PLANETY – JEDNA ORBITA

Od wirtualnej rzeczywistości nie ma odwrotu. To, co jeszcze kilka lat temu wydawało się odległe, dziś jest naszą codziennością. W kosmosie naszych działań widać dwie, pozornie różne strony, planety. Jedna z nich to ta „tradycyjna" z książkami, czytelniami, stosami gazet, z cennymi zabytkami zbiorów specjalnych, a jednak wspomagana przez technikę – czytniki, mikrofilmy, skanery, biblioteki cyfrowe. Z drugiej strony – wirtualna planeta z chmurą pełną usług, baz danych, wyszukiwarek etc., funkcjonująca jednak dzięki pracy tworzących ją także bibliotekarzy. Tego wzajemnego przenikania nie da się rozdzielić i właśnie o to chodzi, aby w umiejętny sposób wykorzystać to, co nowe i połączyć z tym, co dawne. Czas w bibliotece nie zatrzymuje się. Nikt, szczególnie bibliotekom akademickim, nie każe nagle zamknąć magazynów, czytelni, nikt nie powie stop! Od dzisiaj tylko elektronika! To, co jest naszym największym dobrem – książka – od zarania stanowi i stanowić będzie obiekt badań i nośnik wiedzy, choćby narzędzia zapisu (digitalizacja, cyfryzacja) i odczytu zmieniały się.

W literaturze polskiej i światowej co jakiś czas pojawiają się pytania o przyszłość bibliotek. Najwięcej dyskusji budzi pytanie: jeśli biblioteki przeżyją, to jakie to będą instytucje? Na łamach „Przeglądu Bibliotecznego" ukazała się interesująca polemika Davida Nicholasa i Zdzisława Dobrowolskiego[24]. Wiele w niej obaw i pytań, w odpowiedzi na które swoją wizję przyszłości przedstawił Artur Jazdon[25]. Podzielając opinię tego ostatniego, wierzymy, że biblioteki w czasie przetrwają. Będziemy stale uczestniczyć w ich rozwoju, z uwzględnieniem nowych technologii, znajdując nisze działalności pozamerytorycznej, tworząc miejsca i propozycje bywania w bibliotece. To nie jest obrona przed zamknięciem biblioteki. To jest forma działalności, która cały czas miała i ma miejsce. Przypomnijmy tylko, że np. sala, w której dziś znajduje się Czytelnia Nauk Historycznych, Społecznych i Gazet, była pierwotnie miejscem wystawienniczym (początek XX w.!). W tym miejscu można wspomnieć Bibliotekę Aleksandryjską, która w przeszłości pełniła funkcję nie tylko przechowywania zbiorów, ale była też miejscem spotkań i dyskusji, co świadczy o ciągłości tradycji łączenia tych zadań. Wszystko już było, zmieniają się tylko czas, narzędzia i ludzie. Czas w bibliotece nie zatrzymuje się, lecz wypełniamy go nowymi projektami.

---

[23] T. Kruszewski, *op. cit.*, s. 170.

[24] D. Nicholas, Z. Dobrowolski, *O przyszłości bibliotek*, „Przegląd Biblioteczny" 2012, z. 4, s. 522–525.

[25] A. Jazdon, *O przyszłości bibliotek. Uwagi bibliotekarza – praktyka na marginesie artykułu Davida Nicholasa i Zdzisława Dobrowolskiego*, „Przegląd Biblioteczny" 2012, z. 4, s. 526–531.

Mając na uwadze wszystkie opisywane działania, na pytanie o to, czy Biblioteka jest częścią „planetarnego układu uczelni”, można odpowiedzieć twierdząco. Nie możemy działać bez Uniwersytetu i Uniwersytet nie istnieje bez Biblioteki. Podstawą tej symbiozy są wspólne działania na rzecz nauki i rozwoju społeczeństwa wiedzy, gdzie głównym zadaniem Biblioteki jest bycie ekspertem i nośnikiem informacji, uczenie selekcjonowania i wartościowania informacji. Pozytywny wizerunek Uniwersytetu i Biblioteki zależy również od działań kulturotwórczych, których odbiorcami są różne grupy społeczne, ponieważ to dzięki nim rozszerzamy grono użytkowników i stajemy się częścią społeczeństwa miasta i regionu. Te wszystkie działania, związane zarówno z organizacją bazy badawczo-naukowej, upowszechnianiem wiedzy, jak i współuczestniczeniem w kulturze, prowadzone w sposób profesjonalny i przenikające do różnych grup społecznych, przyczyniają się do budowania silnej marki Biblioteki i Uczelni.

Bibliografia

Baran S., Walczak-Wójciak M., *Aktywność czytelników w kontekście zagospodarowania przestrzeni Biblioteki Uniwersyteckiej w Olsztynie*, [w:] *Biblioteka otwarta na zmiany*, pod red. D. Koniecznej, Olsztyn 2010.

Generacja Y – czym jest i co ją wyróżnia?, [online] http://praca.wp.pl/title,Generacja-Y-czym-jest-i-co-ja-wyroznia,wid,14347184,wiadomosc.html [dostęp: 10.02.2014].

Jaskowska B., *Biblioteka – pełna mobilizacja*, [w:] *Materiały z VI Forum Młodych Bibliotekarzy*, pod red. A. Szulc, Poznań 2013, s. 19.

Jazdon A., *O przyszłości bibliotek. Uwagi bibliotekarza – praktyka na marginesie artykułu Davida Nicholasa i Zdzisława Dobrowolskiego,* „Przegląd Biblioteczny” 2012, z. 4.

Kamińska M. H., *Kształcenie infobrokerów w Polsce*, „Biuletyn EBIB” 2008, nr 4 (95), [online] http://www.ebib.pl/2008/95/a.php?kaminska [dostęp: 13.02.2014].

Kowalska M., Mikołajuk L., *Drugie życie łódzkich fabryk. Adaptacja budynków postindustrialnych na cele biblioteczne*, [w:] *Biblioteka jako „trzecie miejsce”,* pod red. M. Wrocławskiej, J. Jerzyk-Wojteckiej, Łódź 2011.

Kruszewski T., *Przestrzenie biblioteki. O symbolicznej, fizycznej i społecznej obecności instytucji*, Toruń 2012.

Mikrofalówki w bibliotece UAM, „Gazeta Wyborcza”, Poznań 10.02.2014.

Nicholas D., Dobrowolski Z., *O przyszłości bibliotek,* „Przegląd Biblioteczny” 2012, z. 4.

Olins W., *O marce*, Warszawa 2004.

Rychlik M., Karwasińska E., *AMUR – Repozytorium Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu*, „Biuletyn EBIB” 2010, Materiały konferencyjne nr 21, II Międzynarodowa Konferencja Open Access w Polsce, V konferencja „EBIB” – *Internet w Bibliotekach* [online] http://www.ebib.info/publikacje/matkonf/mat21/rychlik_karwasinska.php [dostęp: 14.02.2014].

Rychlik M., Karwasińska E., *Polowanie na zasób – czyli strategia pozyskiwania dokumentów do repozytorium AMUR*, [w:] *Otwarte zasoby wiedzy. Nowe zadania uczelni i bibliotek w rozwoju komunikacji naukowej*, pod red. M. M. Górskiego, M. Marcinka, Kraków 2011.

Spaleniak A., *Zmiany zachodzące w bibliotece akademickiej, czyli jak w Bibliotece Uniwersyteckiej w Poznaniu realizujemy hasło „Czytelnik naszym królem" – 10 lat później*, [w:] *Unowocześnianie organizacji i metod pracy bibliotek w świetle zmieniających się potrzeb czytelników*, pod red. W. Matwiejczuk, D. Szewczyk-Kłos, Opole 2012.

Strategia rozwoju Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu na lata 2009–2019, [online] http://amu.edu.pl/__data/assets/pdf_file/0004/29227/strategia.pdf [dostęp: 10.02.2014].

Szafraniec K., red. nauk. M. Boni, *Młodzi 2011*, Warszawa 2011, [online] http://books.google.pl/books?id=MyjPWtb6sMC&pg=PA52&lpg=PA52&dq=pokolenie+Y++M%C5%82odzi+2011&source=bl&ots=oBeEfB7Opi&sig=Tu311WBNlip6WjAaTGXaNlT8WbI&hl=pl&sa=X&ei=usH-4Uqhe5p3tBtHTgYgP&ved=0CEoQ6AEwBQ#v=onepage&q=pokolenie%20Y%20%20M%C5%82odzi%202011&f=false [dostęp: 10.02.2014].

System Identyfikacji Wizualnej. Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, [online] https://siw.amu.edu.pl/siw/strona-glowna/strona-glowna [dostęp: 10.02.2014].

Zarządzenie nr 332/2011/2012 Rektora Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu z dnia 1 marca 2012 roku w sprawie wprowadzenia Systemu Identyfikacji Wizualnej Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, [online] https://pracownicy.amu.edu.pl/monitor-uam/nr-43/zarzdzenia-rektora/zarzdzenie-nr-33220112012-rektora-uam-z-dnia-1-marca–2012-roku-w-sprawie-wprowadzenia-systemu-identyfikacji-wizualnej-uam [dostęp: 10.02.2014].